

Archeologische opgraving

Diest, Papenbroekstraat, Site 1 (grafheuvel)

Bvba BAAC Baarledorpstraat 31 A 9031 Drongen info@baac.be 0474/82.92.44

BAAC Vlaanderen Rapport 12

Titel

*Archeologische opgraving
Diest, Papenbroekstraat, Site 1 (grafheuvel)*

Auteurs

Ilse Gierts, Lise Cox, Jeroen Vanden Borre

Opdrachtgever

SOCIAAL WONEN arro Leuven cvba

Projectnummer

2011-05

Plaats en datum

Gent, september 2011

Reeks en nummer

*BAAC Vlaanderen Rapport 12
ISSN 2033-6898*

Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook.

Inhoud

<i>Inhoud</i>	3
<i>Samenvatting</i>	5
<i>1. Inleiding</i>	6
<i>1.1 Algemeen</i>	6
<i>1.2 Doel van het onderzoek</i>	7
<i>1.3 Aard van de bedreiging</i>	8
<i>1.4 Opzet van het rapport</i>	8
<i>2 Methode</i>	9
<i>3 Bodemkundige en archeologische gegevens</i>	10
<i>3.1 Bodemkundige gegevens</i>	10
<i>3.2 Beknopte historiek en archeologische gegevens</i>	11
<i>4 Archeologisch onderzoek</i>	16
<i>4.1 Bodem</i>	16
<i>4.2 Sporen en structuren</i>	17
<i>5 Aardewerk</i>	27
<i>6 Synthese</i>	28
<i>7 Besluit</i>	29
<i>7.1 Algemeen</i>	29
<i>7.2 Beantwoording onderzoeksvragen</i>	29
<i>8 Bibliografie</i>	31
<i>9 Bijlagen</i>	32

Technische fiche

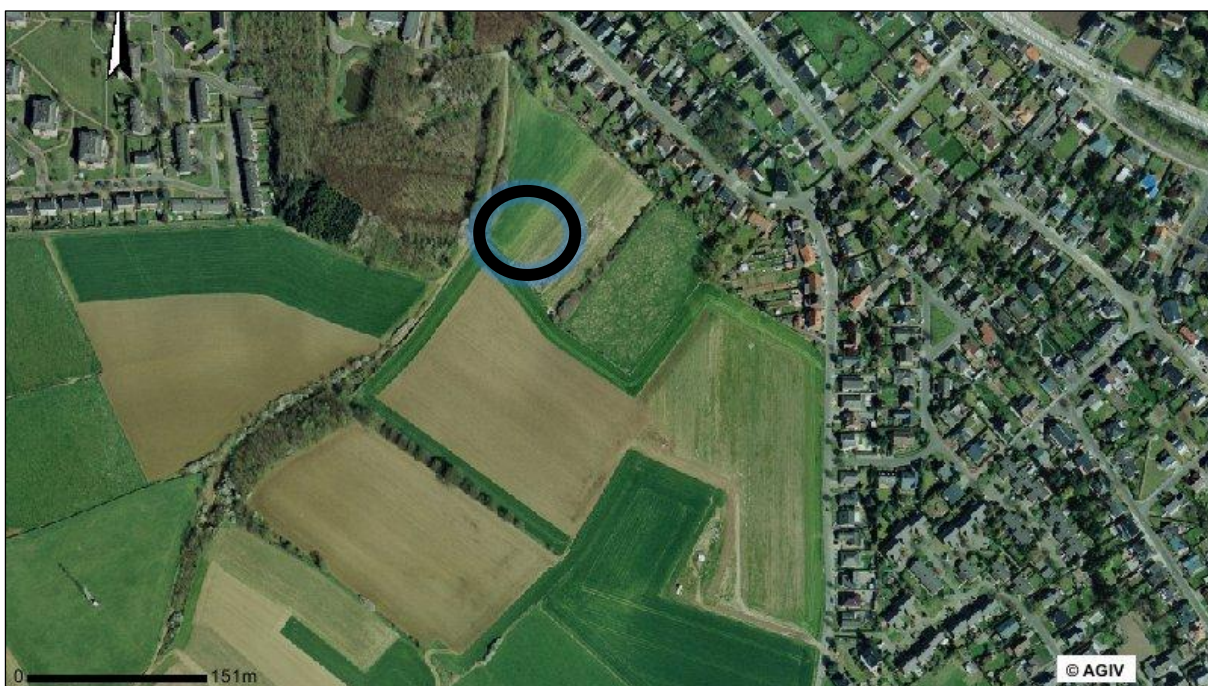
Naam site:	Diest, Papenbroekstraat, Site 1 (grafheuvel)
Ligging:	Papenbroekstraat, Diest (deelgemeente Webbekom) Provincie Vlaams-Brabant
Lambertcoördinaten:	X= 198305.317 Y= 185074.580 (zuidwestelijke hoek onderzoek)
Kadaster:	Diest, afdeling 2, sectie E Percelen: 104B en 105
Onderzoek:	Archeologische opgraving
Projectcode:	2011-05
Opdrachtgever:	SOCIAAL WONEN arro Leuven cvba
Uitvoerder:	BAAC bvba
Vergunningsnummer:	2011-167
Naam aanvrager:	Jeroen Vanden Borre
Terreinwerk:	Jeroen Vanden Borre, Ilse Gierts, Lise Cox, Niels Janssens, Robrecht Vanoverbeke en Jeroen Tempelaere
Verwerking:	10 dagen
Projectleiding:	Jeroen Vanden Borre
Wetenschappelijke begeleiding:	Tina Dyselinck (BAAC Nederland)
Trajectbegeleiding:	mevrouw Els Patrouille
Bewaarplaats archief:	BAAC bvba
Grootte projectgebied:	3650 m ²
Grootte onderzochte oppervlakte:	3650 m ²
Termijn:	Terrein: 8 werkdagen Verwerking: 10 werkdagen
Resultaten:	Tijdens het onderzoek zijn voornamelijk sporen aangesneden uit de Volle Middeleeuwen en Late Middeleeuwen. Het gaat onder andere om een waterput, grachten en een opvallende cirkelvormige greppel.

Samenvatting

In opdracht van de bouwheer SOCIAAL WONEN arto Leuven cvba heeft BAAC bvba een archeologische opgraving uitgevoerd op de terreinen tussen de Papenbroekstraat, de Kloosterbergstraat en de Gasthuisberg te Diest (deelgemeente Webbekom). Op de betreffende locatie plant de opdrachtgever de bouw van sociale woningen. De opgraving gebeurde in navolging van een archeologische prospectie met ingreep in de bodem, uitgevoerd door Triharch in november 2010. Hierbij werden sporen uit de steentijd, de metaaltijden, de middeleeuwen en de nieuwe tijd aangetroffen. Dit rapport vormt de schriftelijke neerslag van het verloop van het archeologisch onderzoek en de resultaten ervan.

Het plangebied heeft een totale oppervlakte van ca. 3650 m² en kende een eerder gebruik als akker- en weiland. Deze zone werd door middel van een vlakgraving onderzocht.

Tijdens het onderzoek zijn voornamelijk grachten, greppels, kuilen en een waterput aangesneden die we in de Volle en Late Middeleeuwen dateren.

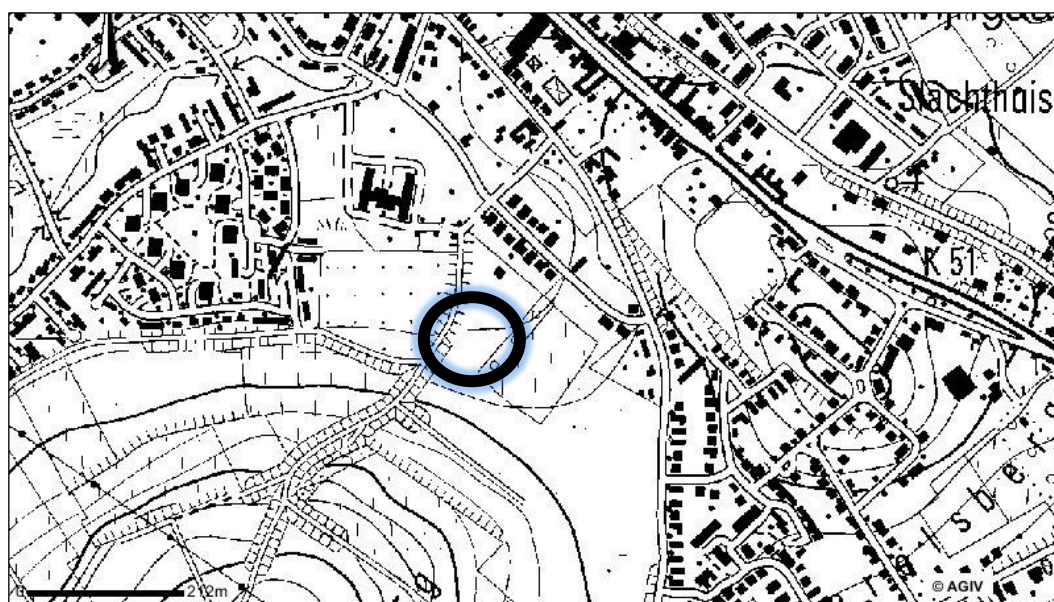
Afbeelding 1: Aanduiding van het plangebied op luchtfoto¹

¹ Provincie Vlaams-Brabant 2011b.

1. Inleiding

1.1 Algemeen

In opdracht van SOCIAAL WONEN arro Leuven cvba heeft BAAC bvba een archeologische opgraving uitgevoerd op de terreinen tussen de Papenbroekstraat, de Kloosterbergstraat en de Gasthuisberg te Diest. Het plangebied bevindt zich ten zuiden van de stad Diest. Op de betreffende locatie heeft de opdrachtgever de bouw van sociale woningen gepland. De opgraving werd uitgevoerd in de zone waar bij eerder archeologisch vooronderzoek pre-middeleeuwse sporen werden aangetroffen. Vermoedelijk gaat het om sporen uit de metaaltijden, meer bepaald om een (deel van) een cirkelvormige structuur die op basis van parallellen met ander onderzoek in Vlaanderen vermoedelijk in de brons- of ijzertijd gedateerd kunnen worden.

Afbeeldingen 2 en 3: Aanduiding plangebied op topografische kaart²

² AGIV 2011b.

In het kader van een adviesaanvraag, adviseerde Ruimte en Erfgoed Vlaanderen om voorafgaand aan de bouw van de sociale woningen een archeologische prospectie met ingreep in de bodem te laten uitvoeren, gevolgd door een opgraving in geval van relevante waardevolle sporen en vondsten. De archeologische prospectie werd uitgevoerd door Triharch tussen 8 en 26 november 2010. In totaal werden 64 sleuven aangelegd die sporen bevatten uit de steentijd, de metaaltijden, de Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd. Het onderzoek bracht enkele waardevolle archeologische zones aan het licht. Agentschap Ruimte en Erfgoed adviseerde op basis van het vooronderzoek de opgraving van twee zones. In één van de zones, genoemd 'site 1 grafheuvel', werd een (deel van) een cirkelvormige structuur aangetroffen die op basis van parallellen elders in Vlaanderen vermoedelijk uit de brons- of ijzertijd dateert. Op een tweede zone (site 2), ten zuidoosten van site 1, werd een tweede cirkelvormige structuur aangetroffen evenals sporen uit het neolithicum en de bronstijd. Dit onderzoek handelt enkel over site 1 (grafheuvel).

In het kader van het 'archeologiedecreet' (decreet van het Vlaams Parlement 30 juni 1993, houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, inclusief de latere wijzigingen) en het uitvoeringsbesluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop archeologische waarden zich bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist, in samenspraak met Erfgoed Vlaanderen, eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de bouw van de sociale woningen. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden.

De op te graven oppervlakte van site 1 (grafheuvel) bedraagt ca. 3650 m². Het terrein was voorheen in gebruik als akker- en weiland. De hele zone werd onderzocht in één werkput.

De archeologische opgraving werd uitgevoerd van 23 mei 2011 tot 1 juni 2011. Projectverantwoordelijke was Jeroen Vanden Borre. Niels Janssens, Lise Cox, Ilse Gierts, Robrecht Vanoverbeke en Jeroen Tempelaere werkten mee aan het onderzoek.

Contactpersoon bij het Agentschap Ruimte en Erfgoed Vlaanderen was Els Patrouille. Bij de opdrachtgever SOCIAAL WONEN arro Leuven cvba was dit Luc Lambrechts.

1.2 **Doel van het onderzoek**

De vraagstelling tijdens het onderzoek moet vooral gericht worden op het begrijpen van site 1 in relatie met het landschap, de stad Diest en de ruimere regio. Het belang van de site kan worden getoetst aan de hand van gelijkaardige sites in Vlaanderen en elders.

Bij de opgraving moeten volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

1. Wat is de aard, de spreiding en de datering van de sporen ?
2. Zijn er structuren te herkennen ? Wat is hun aard (functioneel, bewaringstoestand), datering, verspreiding en ruimtelijke samenhang ?
3. Kunnen de interpretaties van het vooronderzoek verfijnd worden ?
4. Wat is de relatie met het landschap ?
5. Wat is het belang en de betekenis van de site binnen de bestaande kennis over de geschiedenis van Diest en de ruimere regio ?
6. Wat is het belang van de site binnen de bestaande kennis van gelijkaardige sites ?

1.3 ***Aard van de bedreiging***

De opdrachtgever SOCIAAL WONEN arro Leuven cvba wil op de kadastrale percelen 104B en 105 nieuwe sociale woningen bouwen, inclusief wegen en nutsvoorzieningen. Gezien deze werken gepaard gaan met bodemverstorende activiteiten werd door het Agentschap Ruimte en Erfgoed een archeologische opgraving uitgeschreven om het archeologisch potentieel van deze zone in te schatten en te vrijwaren.

1.4 ***Opzet van het rapport***

Na de samenvatting en dit inleidende hoofdstuk wordt de toegepaste methode geschetst. Vervolgens wordt stilgestaan bij de bekende archeologische en bodemkundige gegevens betreffende het plangebied en haar omgeving. Daarna worden de resultaten van de opgraving voorgesteld.

2 *Methode*

Het onderzoeksgebied heeft een oppervlakte van 3650 m². Dit gebied werd in één werkput onderzocht, door de aanleg van één vlak. De afgraving gebeurde met behulp van een kraan van 23 ton op rupsbanden met tandeloze graafbak, waarvan de bakbreedte 1,80 m bedroeg.

Tijdens de opgraving werd(en) in de werkput machinaal één vlak aangelegd op het archeologisch relevante niveau; dit onder permanente begeleiding van vier archeologen. De opgravingsput werd uitgegraven tot op een leesbaar vlak. Dit vlak werd volledig met de hand opgeschaafd om de leesbaarheid te verhogen. Het maaiveld bevond zich op een hoogte van gemiddeld 25,50 m TAW. Het vlak is aangelegd op een gemiddelde diepte van 25,00 m TAW, met andere woorden op een gemiddelde diepte van 0,50 m onder het maaiveld. Alle sporen werden ingetekend door middel van een Robotic Total Station (RTS) en gedocumenteerd aan de hand van beschrijvingen en foto's. De hoogtes, vlakken en sporen zijn ingemeten ten opzichte van exacte meetpunten, die door een beëdigd landmeter uitgezet zijn.

De sporen werden gecoupeerd om tot een goede interpretatie en waardering te komen. Het profiel van de coupes werd manueel opgeschaafd, gefotografeerd, beschreven en getekend op schaal 1:20. De couperichting werd digitaal ingemeten met RTS. Het restant van de coupes werd vervolgens afgewerkt om er vondsten uit te verzamelen. Regelmatig werd het profiel schoongemaakt, geregistreerd en gedocumenteerd. Met behulp van een metaaldetector werden eventuele metaalvondsten opgespoord. Beloftevolle sporen werden bemonsterd door middel van 5-liter macrostalen en/of pollenbakken. Vondsten werden gewassen, genummerd en bewaard bij BAAC bvba. Na afloop van het onderzoek werden de werkputten met instemming van het Agentschap Ruimte en Erfgoed gedicht. Sporen-, vondsten-, foto, coupe- en tekeningenlijsten werden digitaal geregistreerd in het veld. Gebruik makend van de programma's Novapoint Survey en Autocad werden de verzamelde data verwerkt tot een gedetailleerd en overzichtelijk grondplan.

3 Bodemkundige en archeologische gegevens

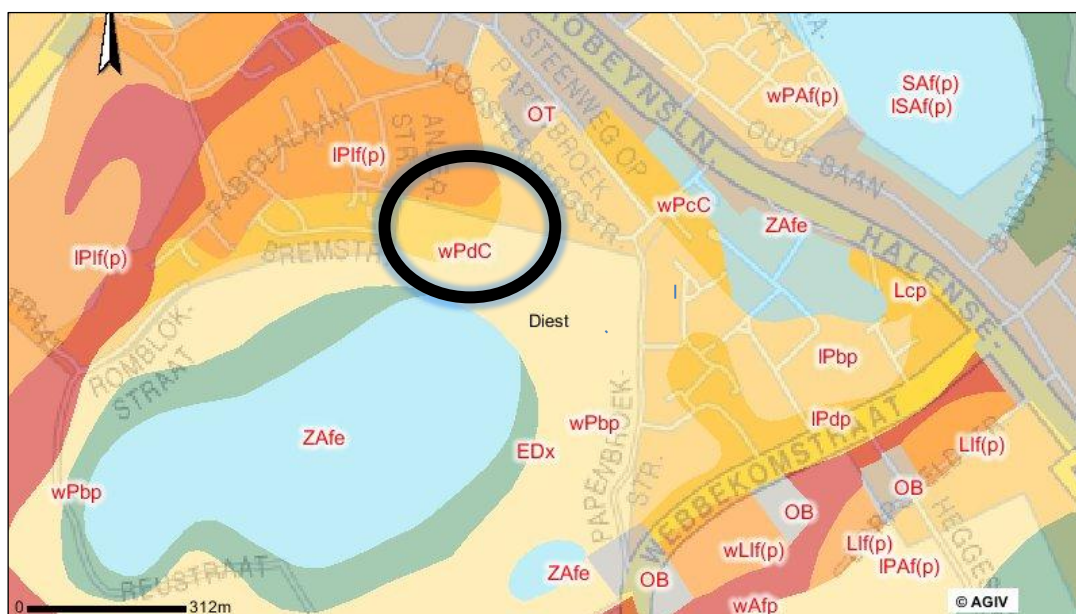
3.1 Bodemkundige gegevens

De bodemkaart van Vlaanderen toont dat het onderzoeksgebied behoort tot de zandleemstreek. Dit gebied vormt de overgang van de zandige associaties in het noorden van Vlaanderen en de lemige associaties in het zuiden en vertoont een golvend reliëf met niveauverschillen tot 30 m. De zandleemstreek bestaat uit een discontinue strook met wisselende breedte. Het tertiaire substraat bestaat er uit leperiaanse klei of zand of Paniseliaanse kleiige en lemige afzettingen, die plaatselijk aan of nabij de oppervlakte komen en het moedermateriaal voor bodemontwikkeling vormen. Dit pakket wordt afgedekt door het quartair zandlemig dek³.

Op de digitale bodemkaart van Vlaanderen, opgesteld door het Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen (AGIV)⁴, worden voor het projectgebied volgende bodemtypes vermeld:

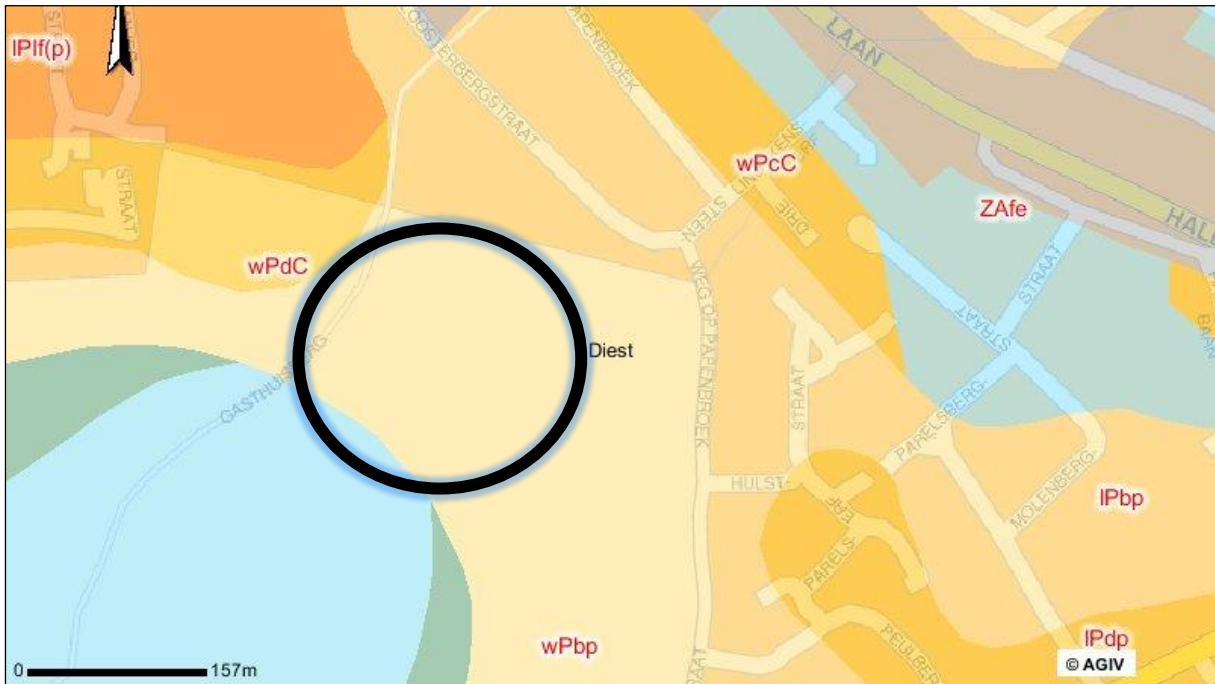
- IPbp: droge lichte zandleembodem zonder profiel met leem op geringe diepte (ondieper dan 75 cm)
- wPbp: droge lichte zandleembodem zonder profiel met klei-zand op geringe diepte (ondieper dan 75 cm)

Ten noorden van het plangebied komen sterk vergraven gronden (OT) voor. Andere bodemtypes zijn wPcc (matig droge lichte zandleembodem met structuur B-horizont of sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont), ZAfe (droog zand met weinig duidelijke ijzer en/of humus B-horizont), Edx (matig droge kleibodem met onbepaald profiel), wPdC (matig natte lichte zandleembodem met structuur B-horizont of sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont), IPdp (matig natte zandleembodem zonder profiel) en IPlf(p) (natte lichte zandleem met weinig duidelijke ijzer en/of humus B-horizont).

³ Ameryckx *et al.* 1995, 240.

⁴ AGIV 2011a.

Afbeeldingen 4 en 5: Aanduiding plangebied op de digitale bodemkaart Vlaanderen⁵

3.2 ***Beknopte historiek en archeologische gegevens***

3.2.1 ***Historische achtergrond***

Hoewel het onderzoeksgebied duidelijk buiten de stadskern van Diest ligt, schetsen we kort de geschiedenis van de stad.

De oudste bewoningssporen in de omgeving van Diest dateren uit het paleolithicum. Het huidige Diest gaat terug tot de Frankische periode. Volgens de overlevering zou tijdens de 7de eeuw door de Heilige Remigius een kerk zijn opgericht ter ere van zijn leermeester, de heilige Sulpitius. De oudste vermelding van Diest dateert uit 877. Op dat moment was Diest een pagus of graafschap van het Karolingische Rijk. Een kroniek van Sint-Truiden uit 1087 vermeldt een zekere Otto, heer van Diest. Zijn opvolgers bestuurden de heerlijkheid van Diest tot in 1499.

Tussen 1168 en 1190 werd de heer van Diest een leenman van de bisschop van Keulen om op die manier beschermd te worden tegen de hertog van Brabant, die voortdurend probeerde zijn grondgebied uit te breiden. In 1229 kreeg de stad echter een vrijheidscharter van Hendrik I, de hertog van Brabant, waardoor de betrekkingen tussen Diest en Keulen steeds stroever verliepen.

Het handelscentrum, dat zich sinds de 11de eeuw langs de oevers van de Demer ontwikkeld had, bereikte zijn grootste bloei tijdens de 14de en 15de eeuw omwille van de gunstige ligging langs de Demer en de belangrijke handelsweg tussen Brugge en Keulen. De grote welstand was het resultaat van de drukbezochte landbouwmarkt, de graan- en veemarkten in de stad en voornamelijk van de lakennijverheid en –handel. Op bijna alle grote West-Europese markten was het Diestse laken terug te vinden.

Door een ruil kwam Diest in 1499 in het bezit van Engelbert, de graaf van Nassau. René van Chàlon, één van zijn opvolgers, droeg sinds 1530 ook de titel van Prins van Oranje. De prinsen van Oranje-Nassau bleven Diest in hun bezit houden tot 1795, wanneer de Zuidelijke Nederlanden bij Frankrijk geannexeerd werden. Omwille van de strategische ligging van de stad in het Demerdal, op de grens tussen Brabant en Luik en de

⁵ AGIV 2011c.

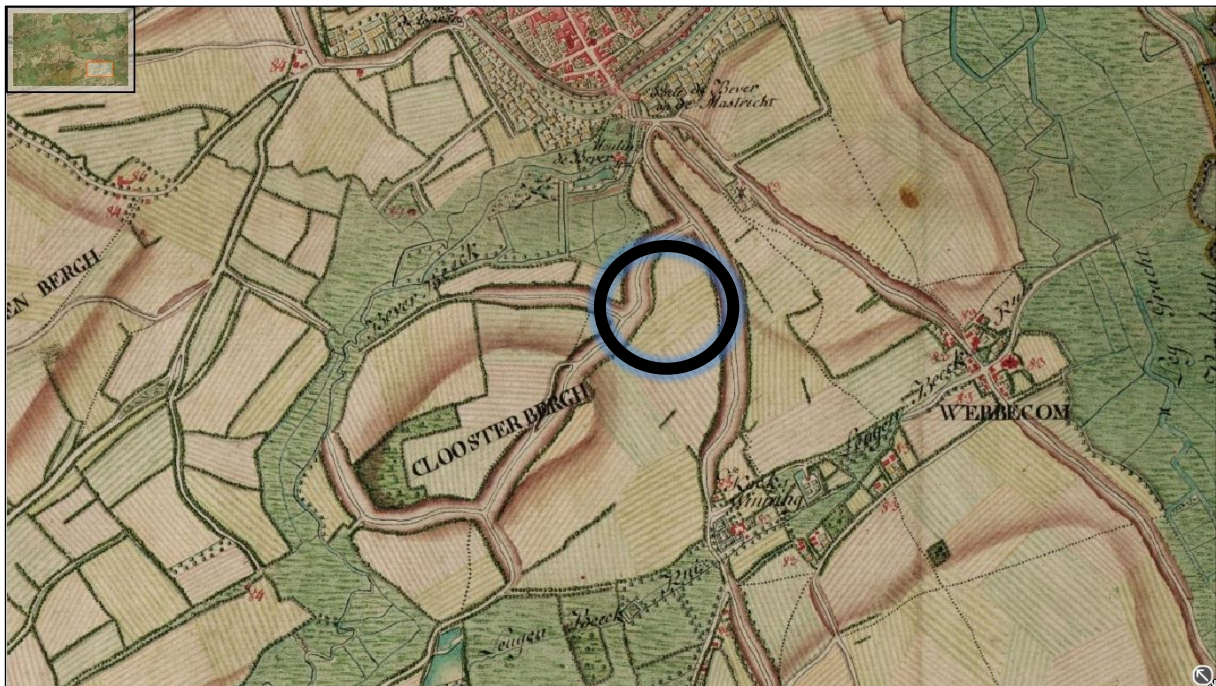
connecties met de Prinsen van Oranje-Nassau, was Diest regelmatig het slachtoffer van plundering, verwoesting en belegering. Tussen 1701 en 1705 bezetten de Fransen, Hollanders en Spanjaarden afwisselend Diest. Nadien werd de stad heroverd door de Fransen.

Tijdens de Oostenrijkse periode (1713-1790) kende de stad een periode van herstel en een heropbloei van de handel. De Fransen namen Diest in 1792 opnieuw in. De Boerenkrijg (1798) leidde tot de bezetting van de stad door het boerenleger. Vier dagen later werd Diest door de Franse troepen geplunderd.

Tussen 1814 en 1830 behoorde Diest tot het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden. Van 1838 tot 1853 werden rond de stad nieuwe wallen opgericht als verdediging tegen een mogelijke Hollandse inval. Al op het einde van de 19de eeuw was deze versterking sterk verouderd. De wallen werden gedeeltelijk gesloopt tijdens de Eerste Wereldoorlog, de overblijfselen werden tijdens de Tweede Oorlog grotendeels afgebroken⁶.

3.2.2 **Cartografische bronnen**

Het plangebied wordt weergegeven op verschillende cartografische bronnen. De eerste kaart is de Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden, opgesteld tussen 1771 en 1778. Het plangebied wordt enkel weergegeven als akkerland, er zijn geen huizen of andere gebouwen aanwezig⁷.

Afbeelding 6: Aanduiding plangebied op de Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden⁸

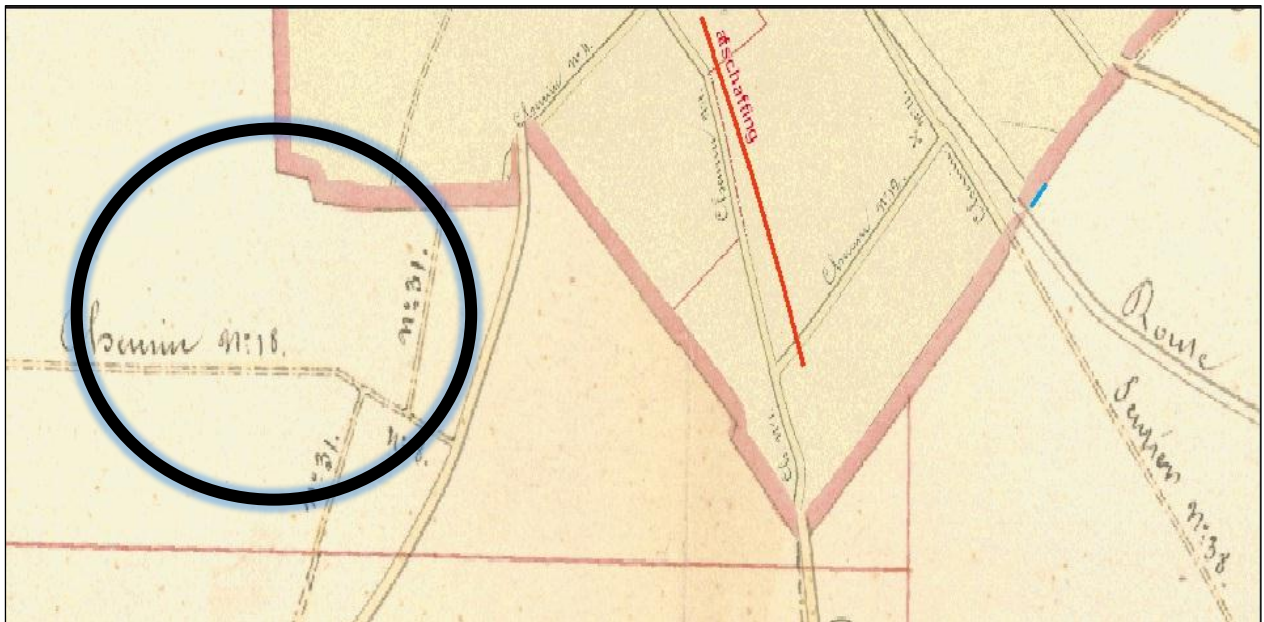
De Atlas van de Buurtwegen, opgesteld vanaf 1841, toont eveneens geen gebouwen voor het plangebied. Ook op deze kaart is enkel akkerland aangeduid⁹.

⁶ Toerisme Diest vzw 2011.

⁷ Digitale Bibliotheek van de Koninklijke Bibliotheek van België 2011.

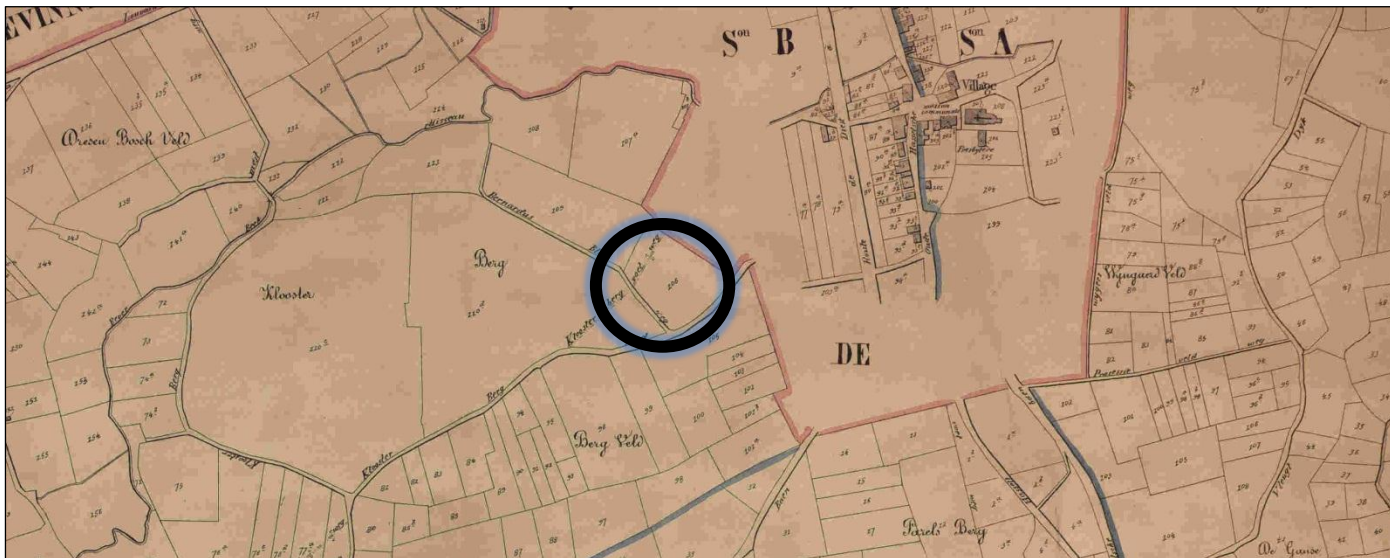
⁸ Digitale Bibliotheek van de Koninklijke Bibliotheek van België 2011.

⁹ Provincie Vlaams-Brabant 2011a.

Afbeelding 7: Aanduiding plangebied op de Atlas der buurtwegen (1841)¹⁰

Een laatste kaart is deze van Philippe-Christian Popp (opgesteld tijdens de tweede helft van de 19de eeuw). Ook deze kaart toont enkel akkers voor het plangebied. Aangezien het plangebied verspreid over de kaart van de stad Diest en de deelgemeente Webbekom wordt weergegeven, zijn fragmenten uit beide kaarten weergegeven¹¹.

Afbeelding 8: Aanduiding plangebied op de Popkaart¹²

3.2.3 Archeologische gegevens

In november 2010 werd door TRIHARCH een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd aan de Papenbroekstraat te Diest. Dit gebeurde in opdracht van Sociaal Wonen arro

¹⁰ Provincie Vlaams-Brabant 2011a.

¹¹ Koninklijke Bibliotheek van België 2011.

¹² Koninklijke Bibliotheek van België 2011.

Leuven cvba dat op dit terrein de bouw van nieuwe sociale woningen voorziet. Er werd enerzijds een booronderzoek uitgevoerd in functie van het onderzoek naar prehistorische sites, waarbij 229 boringen over een oppervlakte van 6530 m² werden aangelegd. Op basis van vier positieve boringen werd een vervolgactie ondernomen, waarbij proefsleuven werden aangelegd en lokaal stratigrafisch werd verdiept. Dit resultaat was echter negatief.

In functie van het bepalen van archeologische sites met grondsporen (doorgaans vanaf Laat-Neolithicum) werden anderzijds 64 proefsleuven aangelegd over een oppervlakte van 6279 m². In totaal werd 11,3% van het onderzoeksgebied onderzocht op sporen en sites. Deze prospectie met ingreep in de bodem werd deels beperkt omwille van weers- en bodemomstandigheden. Een aantal werkputten liep onder water of kreeg te kampen met ingestorte wanden. Enkele werkputten werden niet aangelegd omwille van de te hoge waterstand.

In het noordwesten van het onderzoeksgebied bevond zich de archeologische site AS 1. Op deze site werden 1 werkput (WP 32) en twee kijkvensters aangelegd. Er werd een ovaalvormig spoor (greppel) blootgelegd met in de vulling aardewerkfragmenten uit de volle middeleeuwen en ijzertijd. Bij de aanleg van de werkput werden een object in koperlegering (onbepaalde datering) en een aardewerkfragment uit de bronstijd aangetroffen. Op basis van de vondsten werd het ovaalvormig spoor gedateerd in de pre-middeleeuwen, mogelijk metaaltijden. De aard van het spoor bleef onbepaald; mogelijks betrof het een grafheuvel. Het is deze archeologische site, ook wel 'site 1, grafheuvel' genoemd, die tijdens het vervolgonderzoek verder onderzocht werd.

In het zuidwesten, zuiden en noorden van het plangebied werden nog zes andere sites blootgelegd. Op AS 2 werden 2 werkputten (WP1 en WP2) aangelegd. Hierbij werd een circulair spoor aangetroffen met een datering in het neolithicum-metaaltijden. Deze site werd geïnterpreteerd als begraving.

AS 3 telde 7 werkputten (WP2 en WP15-20). Er werden met silex verschaalde aardewerkfragmenten en een geretoucheerde kling aangetroffen. Deze vondsten houden vermoedelijk verband met begraving. De vondsten zijn terug te brengen tot het neolithicum (bekercultuur) en de bronstijd.

AS 4 (WP56, 57 en WP59) leverde enkele aardewerkfragmenten en sporen op die te dateren zijn in de ijzertijd. De functie van de vondsten en sporen is onbepaald. De aanleg van werkputten 46 en 47 (AS 5) bracht een lineair spoor (mogelijk een gracht) met één aardewerkfragment aan het licht. Het betreft hier een off-site fenomeen met een post-middeleeuwse datering. Op AS 6 (WP4 en WP23-26) werden neolithische sporen, aardewerkfragmenten en silexfragmenten teruggevonden. AS 7 (WP57 en WP59) leverde enkele laat-middeleeuwse bewoningssporen op (off-site fenomeen).

Op basis van de waardering en impactanalyse (rechtstreekse bedreiging) werd aanbevolen om site 1 preventief op te graven. De inhoudelijke waarde van de site (getoetst aan zeldzaamheid, representativiteit en kennispotentieel) is groot. Sporen van zo'n aard zijn zeer weinig gekend of bestudeerd in de zandleemstreek. Anderzijds is ook het kennispotentieel zeer hoog daar de zandleemstreek nog minimaal bestudeerd is. De vormelijke waarde van de vondsten en bodem zijn goed. De bewaringstoestand van het spoor is slecht.

Eveneens werd besloten om de archeologische sites 2, 3 en 6 preventief op te graven in een tweede fase. Deze tweede fase werd in het vervolgtraject site 2 genoemd.

De archeologische opgraving, uitgevoerd door BAAC Vlaanderen, vond plaats op site 1 (in omgeving van WP 32 uit het vooronderzoek). Dit rapport is een verslag van dit onderzoek.

De Centrale Archeologische Inventaris vermeldt geen archeologische waarden voor het plangebied. In de omgeving ervan komen vondsten uit de steentijd, de metaaltijden, de Romeinse periode, de Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd voor. Lithisch materiaal uit het mesolithicum en neolithicum werd teruggevonden bij de vondstnummers 549, 553, 546,

545, 3157, 547, 551, 1718, 1309 en 1708. Bij vondstnummers 3157 en 2157 werd aardewerk uit de metaaltijden aangetroffen. Vondstnummer 3157 vermeldt ook de aanwezigheid van een gebouwplattegrond uit de ijzertijd. Het materiaal van vondstnummer 266 wijst mogelijk op de aanwezigheid van een Romeinse wegverharding. Bij vondstnummer 1309 kwam Romeins glas en aardewerk en enkele middeleeuwse munten voor. Andere vondstnummers in de omgeving verwijzen naar de 18de-eeuwse Bevermolen (49), een alleenstaande hoeve (36) en een site met walgracht (48).

4 Archeologisch onderzoek

4.1 Bodem

Het onderzochte gebied kent een sterk micro-reliëf. In het uiterste noorden van het plangebied bevindt het maaiveld zich op een niveau van 24,31 m TAW. Het maaiveld loopt geleidelijk op naar het zuiden om halverwege op een niveau van 25,50 m TAW te liggen. Ter hoogte van sporen 4, 14 en 15 volgt een stevige knik zodat het maaiveld in het uiterste zuiden op 16,70 m TAW ligt. Nog verder naar het zuiden (buiten het onderzoeksgebied) loopt het terrein steeds verder op richting de Kloosterberg.

We kunnen *grosso modo* twee profielen onderscheiden. In het noorden zagen we een eenvoudig profiel, bestaande uit een bouwvoor, met nauwelijks aanwezige B-horizont bovenop een gelige zandige C-horizont (afbeelding 10).

In het zuiden was de situatie complexer. De huidige bouwvoor bestaat uit een dik pak colluvium die op haar beurt bovenop een begraven bouwvoor ligt. Onder de bouwvoor rust opnieuw een nauwelijks aanwezige B-horizont en daaronder ligt een zandige C-horizont (afbeelding 11).

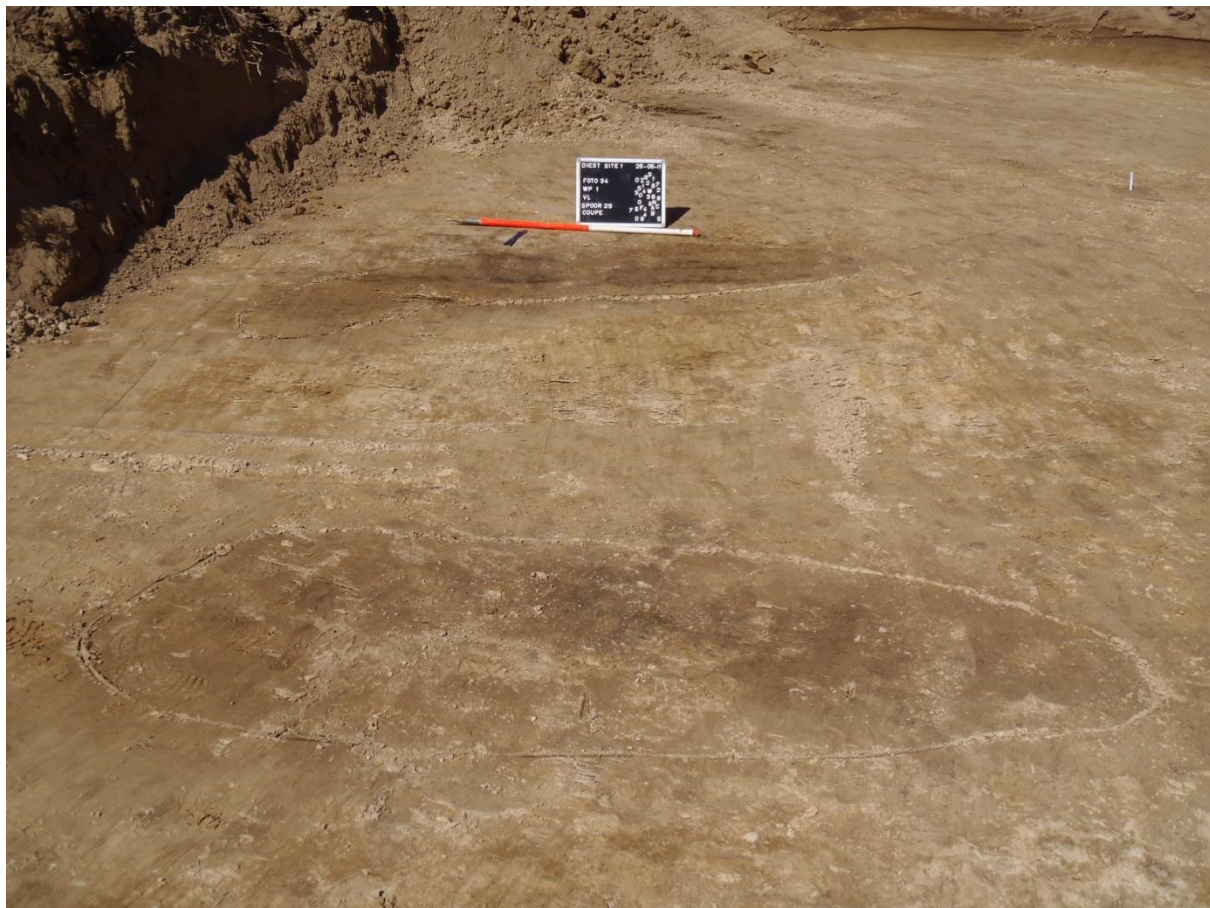
Afbeelding 9: noordprofiel

Afbeelding 10: zuidprofiel

4.2 ***Sporen en structuren***

Tijdens het archeologisch onderzoek zijn 45 sporen onderscheiden. Een groot deel van de sporen bleek na couperen van natuurlijke aard. Het gaat om sporen 3, 16, 17, 20, 21, 28, 29, 40, 41 en 42. Telkens bleek het te gaan om boomvallen, doorgaans bestaande uit twee banaanvormige structuren.

Afbeelding 11: spoor 29 (boomval)

Spoor 1 in het uiterste noorden van het onderzoeksgebied is een waterput. In het vlak was de waterput zichtbaar als een bruine, zandlemige ovaal. Bij het aanleggen van het vlak (23,68 m TAW) mat de waterput ongeveer 2 bij 3 meter. Bij het couperen kwam het bruine, zandlemige pakket overeen met de bovenste laag, die geïnterpreteerd wordt als nazak. Dit pakket is in de waterput terechtgekomen nadat deze in onbruik was geraakt. Onder dit pakket rust een blauwgrijs zandig pakket. Dit laatste pakket is tot aan de onderzijde van de waterput (ongeveer 21,70 m TAW) te zien.

Afbeelding 12: spoor 1

Tijdens het couperen werd een tweede vlak aangelegd op een diepte van 22,46 m TAW. In dit vlak leken twee cirkelvormige sporen zichtbaar. Vermoed werd dat het om twee (resten van) tonnen ging. Bij nader onderzoek verdween de noordelijke cirkel en bleek enkel de zuidelijke cirkel met een diameter van ongeveer 70 cm relevant. Deze bevatte ook houtresten. Deze houtresten bestaan uit een viertal planken uit naaldhout, die duidelijk herbruikt waren.

Drie van deze planken waren nog redelijk goed bewaard. Een vierde was erg slecht bewaard aangezien een groot deel was weggerot. De drie bewaarde stukken hout zijn erg divers (zie afbeelding 13). Terwijl twee stukken vervaardigd zijn uit recht hout, is één stuk afkomstig van een stronk of vertakking van een boom. Aan de binnenzijde lijkt dit stuk uitgehold. Het is bijzonder vreemd dat dit stuk ongelijk hout verwerkt is in de wand van de waterput. De andere twee stukken zijn redelijk brede, dikke planken. Ze meten beide ongeveer 85 x 30 x 13 cm en vertonen aan hun lange zijde een groef. Eén van de planken heeft aan één van de uiteinden drie doorboringen. We konden niet achterhalen waarvoor de planken aanvankelijk werden gebruikt. Op basis van de langsgroef en de doorboringen lijkt het duidelijk dat de planken gebruikt werden in combinatie met andere planken.

Afbeelding 13: de drie gerecupereerde stukken hout uit waterput spoor 1 (schaalbalk = 1 meter)

Afbeelding 14: coupe spoor 1, aanleg van een tweede vlak

De houten planken zaten niet in duidelijk verband. Vaag leek het alsof de planken een cirkel of vierkante constructie vormden. Vermoedelijk is de houten structuur grotendeels afgebroken toen de waterput zijn nut verloor en zijn de bruikbare elementen meegenomen.

De houten structuur is ingebed in het eerder beschreven blauwe pakket. Dit pakket dat rondom de cirkelvormige structuur zichtbaar is tot het niveau van de nazak is in de waterput terechtgekomen na plaatsing van de houten structuur. Op basis van het vondstmateriaal uit het blauwe pakket (zie verder) dateren we de aanleg van de waterput in de 12de eeuw.

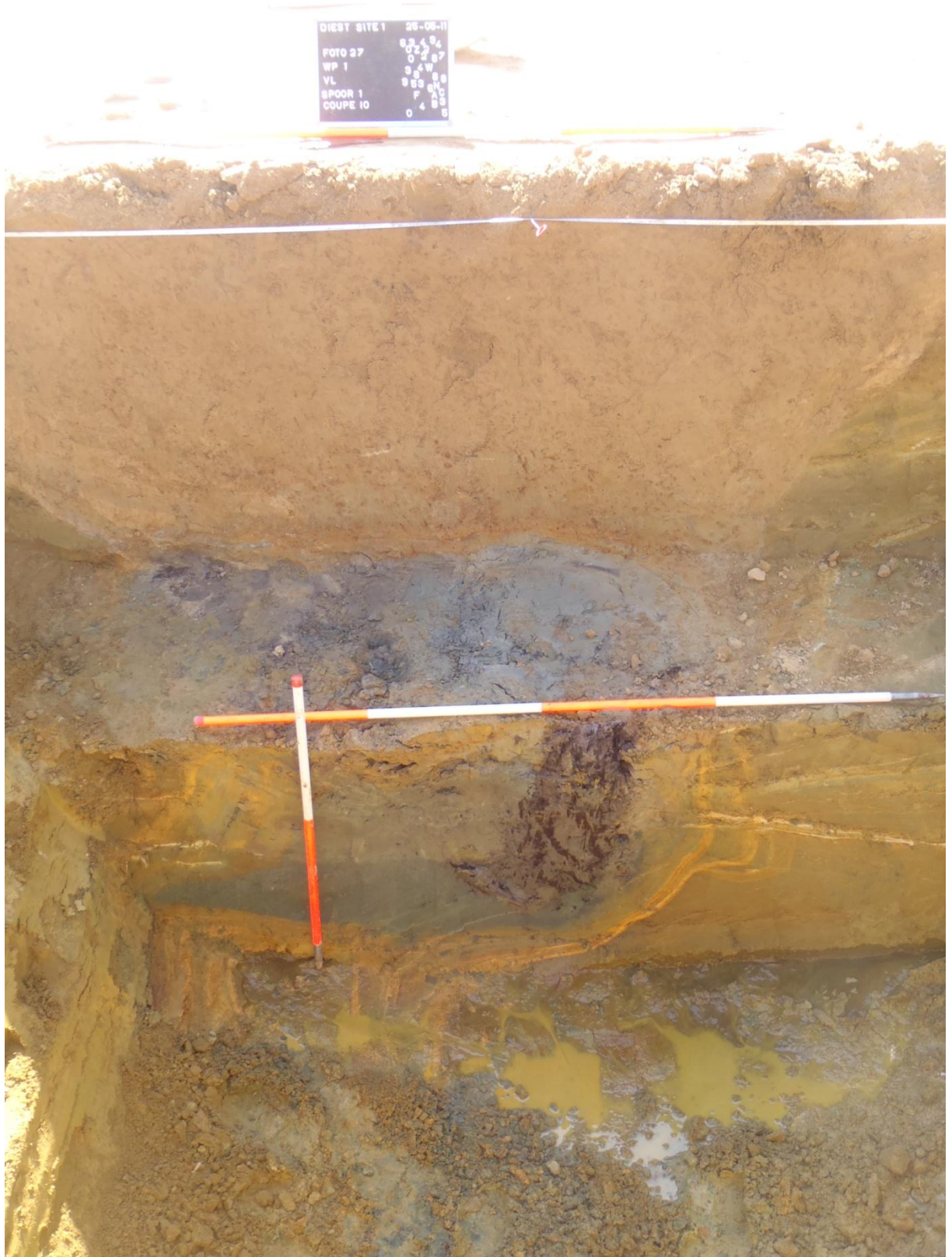
Spoor 2 is een greppel die noord-zuid door de werkput loopt. De greppel heeft een bruin-beige kleur en bevat houtskoolspikkels. Aan de onderzijde van de greppel, die gemiddeld 1,5 m breed en 0,4 m diep is, zijn ijzerconcreties opgemerkt. Dit heeft vermoedelijk te maken met de regelmatige aanwezigheid van water in de greppel. Bij gebrek aan vondstmateriaal is een datering moeilijk.

Spoor 2 lijkt uit te monden in de verschillende greppels/grachten die noordwest-zuidoost door de werkput lopen (sporen 4, 5/15). De exacte link kon niet aangetoond worden. Aangezien deze greppels/grachten gedateerd worden in de Late Middeleeuwen/Nieuwe Tijd is het best mogelijk dat spoor 2 in eenzelfde periode te dateren is.

Mogelijk bestaat een verband met spoor 35. Ook dit is een greppel die noord-zuid door het vlak snijdt, parallel aan spoor 2. Spoor 35 was echter nauwelijks zichtbaar in het vlak en erg ondiep (enkele cm). Vermoedelijk is spoor 2 beter bewaard omdat het spoor zich meer in het zuiden van de werkput bevindt en door het afdekkend colluvium beter is afgeschermd.

Sporen 4, 5 (=15), 11, 12, 13 en 14 vormen een moeilijk te doorgronden cluster van greppels en grachten. Nochtans is hun interpretatie en datering essentieel voor de datering van verschillende andere sporen in de werkput. De cluster is moeilijk interpreteerbaar omdat de sporen nauwelijks bewaard zijn onder het aangelegde vlak.

De sporencluster bevindt zich ter hoogte van een verschil in reliëf op maaiveldhoogte. Onmiddellijk ten noorden van de cluster loopt het vlak op maaiveldhoogte snel af. Ter hoogte van de cluster en ten zuiden van de cluster lijkt zich op het huidige maaiveld een terras te bevinden. Rekening houdend met de eerder beschreven profielen lijkt het logisch dat de sporencluster een historische perceelsgrens vormde en dat bij hevige regenval colluvium snel ophoopte in de greppels eventueel in combinatie met een andere grens (haag bijvoorbeeld) waarachter het colluvium zich ophoopte.

Afbeelding 15: coupe spoor 1

Afbeelding 16 : coupe sporencluster 4, 5, 11 en 12

Op basis van de coupe doorheen de sporencluster kunnen we de sporen relatief dateren. Het oudste spoor lijkt spoor 11 te zijn. Het betreft een greppel die een veertigtal cm diep is. De kans bestaat dat deze greppel dezelfde is als spoor 6. We baseren deze identificatie op basis van de ligging van spoor 11, schijnbaar in het verlengde van spoor 6, en op basis van een gelijkaardige vulling (kleur en textuur). De link kan niet hard worden gemaakt omwille van de aanwezigheid van verschillende grachten en verstoringen tussen beide sporen. Spoor 6 is een kringvormige greppel, met bruine lemige vulling, die verder naar het noorden slechts een 10 à 15 cm diep is. De 30 cm brede, greppel kon over een lengte van ongeveer 30 meter gevolgd worden. De greppel vertoont een lichte bocht en loopt vanuit het zuidoosten naar het noordoosten.

Het verschil in diepte met spoor 11 kan verklaard worden door een betere bewaring in het zuiden door afdekkend colluvium. In spoor 11 is geen dateerbaar materiaal gevonden. Spoor 6 kan vermoedelijk gedateerd worden in de Late Middeleeuwen. Sporen 4 en 5 zijn jonger dan spoor 11. Het zijn greppels/grachten die slechts een tiental cm diep zijn bewaard. Spoor 14 lijkt een latere uitgraving van spoor 5, misschien nadat deze zich had gevuld met colluvium.

Opvallend is dat de sporencluster naar het noordwesten steeds vager wordt en naar het zuidoosten lijkt weg te draaien naar het zuiden. Het verdere verloop is niet duidelijk aangezien dit buiten de geselecteerde opgravingszone ligt.

Spoor 13 in het uiterste oosten van de cluster kon na aanleg van het vlak niet worden teruggevonden, ook niet nadat het vlak lokaal opnieuw werd opgeschaafd.

Spoor 24 is een ondiepe kuil. Op basis van oversnijdingen is de kuil, die slechts een paar cm diep was, jonger dan de sporencluster 4, 5 (=15), 11, 12, 13 en 14.

Afbeelding 17: zicht op de westelijke helft van de opgravingsput. Onderaan zien we sporen 4 en 5; vanuit het zuidoosten loopt spoor 2 naar het noordwesten; tegen de oostelijke wand is spoor 6 zichtbaar.

Spoor 25, onmiddellijk naast de beschreven greppels/grachten is een donkerbruine, 50 cm diepe kuil, die wat houtskoolspikkels bevatte.

Sporen 18, 19 en 26 zijn kuilen die op basis van kleur en vorm een zekere gelijkenis vertonen. De drie sporen zijn rond tot ovaal, hebben een bruine kleur en bevatten houtskoolspikkels. Ze zijn respectievelijk 34cm, 30 cm en 20 cm diep. Er kon geen onderling verband worden aangetoond op basis van hun onderlinge ligging.

Sporen 22 en 34 lijken in het rijtje te passen van sporen 18, 19 en 26. Spoor 22 bleek bij couperen eerder te bestaan uit twee kuilen die evenwel vlak naast elkaar liggen en dezelfde kleur en vulling hebben (bruin, wat HK spikkels). Beide kuilen die spoor 22 vormen zijn ongeveer 26 cm diep. Spoor 34 is bruin, bevat beetje houtskoolspikkels en is ongeveer 36 cm diep.

Afbeelding 18: zicht op spoor 6 vanuit het zuiden

Afbeelding 19: coupe op spoor 6

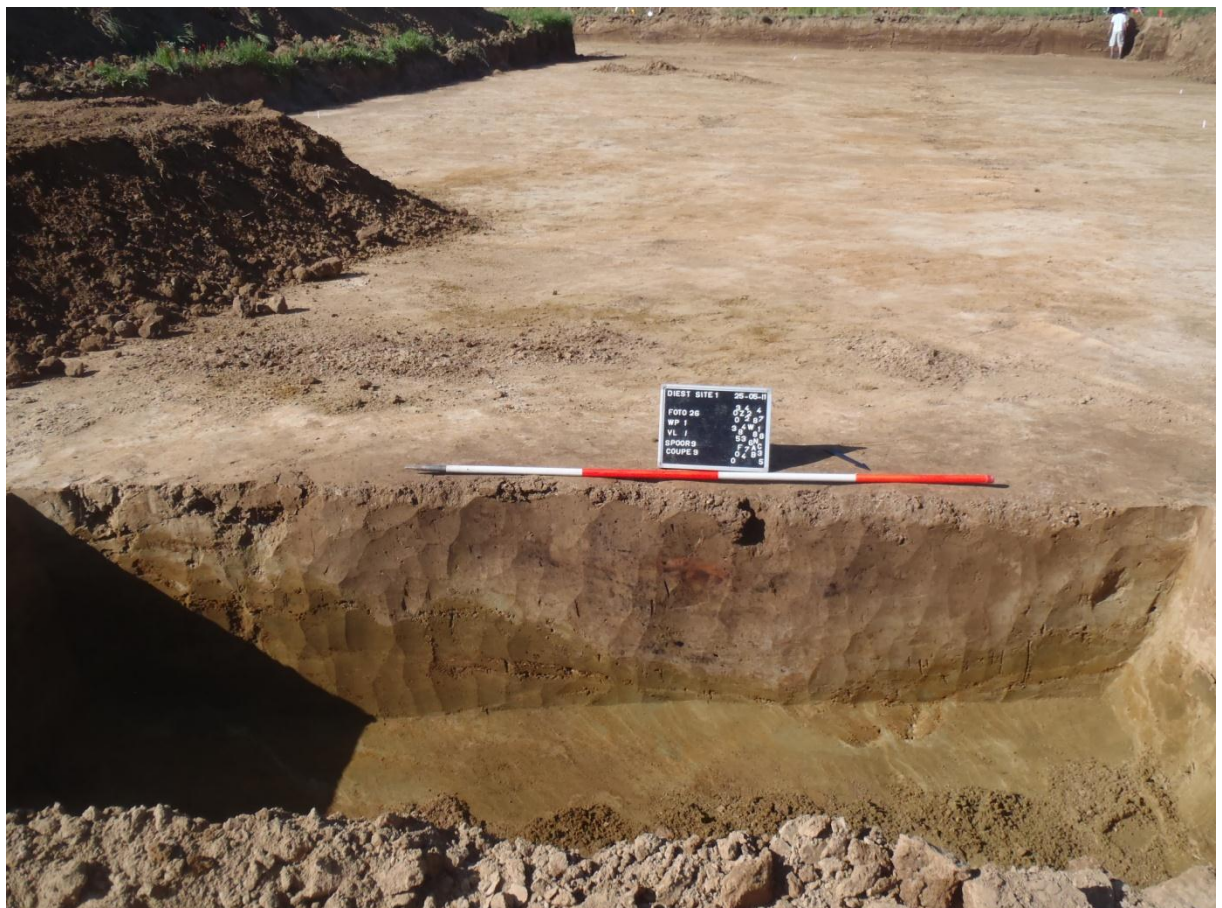
Spoor 27 is een ondiepe, vierkante, donkerbruine kuil die erg veel houtskool bevatte. Ook is verbrand dierlijk bot opgemerkt. Op basis van het vondstmateriaal gaan we uit van een datering in de Late Middeleeuwen/Nieuwe Tijd.

Sporen 30, 33 en 37 leken in het vlak telkens paalkuilen te zijn. Na couperen bleek dit te kloppen voor sporen 30 en 37. Beide zijn bruingrijs van kleur en ongeveer 30 cm diep. Spoor 37 bevatte wat houtskoolspikkels en was stevig verstoord door dierlijke vergravingen.

Spoor 33 bleek na couperen eerder een relatief ondiep kuiltje met een lensvormige bodem. Het spoor was bruingrijs, bevatte houtskoolspikkels en ongeveer 18 cm diep. Door de beperkte diepte is het moeilijk uit te maken of het inderdaad om een paalkuil gaat. Er is in elk geval geen onderlinge relatie tussen de drie sporen vast te stellen.

Sporen 38, 39 en 7 liggen op een rij met spoor 9 (zie verder). De drie sporen worden geïnterpreteerd als kuilen met een bruine vulling. In elk van de kuilen zijn ook houtskoolspikkels te zien. De kuilen zijn respectievelijk 24 cm, 40 cm en 22 cm diep.

Spoor 9 is binnen het sporenspectrum een opvallend grote kuil. In het vlak mat de kuil ongeveer 3,80 m bij 1,90 m. Na couperen van het spoor zijn verschillende vullingen te onderscheiden. In een eerste fase is de kuil opgevuld met een bruinbeige pakket waarin ook wat houtskoolspikkels zijn opgemerkt. Later is doorheen deze opvulling een kuil gegraven die beduidend meer houtskool en ook verbrande leem bevatte. De vulling van deze kuil is bemonsterd. Gelet op het ontbreken van dateerbaar vondstmateriaal en de afwezigheid van sporen in duidelijke relatie met spoor 9, is besloten het monster niet uit te werken.

Afbeelding 20: coupe spoor 9

5 Aardewerk

Bij de aanleg van het vlak zijn in totaal 4 scherven aardewerk, 1 gecorrodeerde spijker en een fragment silex gevonden. Onder de scherven merken we één fragment witbakkend Maaslands aardewerk op, twee fragmenten Langerwehe met typisch donkerbruine-paarse engobe (waaronder een bodem met standlobben) en een fragmentje roodbakkend aardewerk. Dat laatste fragment is vermoedelijk afkomstig van een grape. De binnenzijde van de scherf is bedekt met loodglazuur, de buitenzijde is ongeglazuurd.

Spoor 1 (waterput) bevatte een 19-tal scherven die allen aangetroffen zijn in de blauwe vulling die in verband wordt gebracht met de aanleg van de waterput. Het gaat om een 14-tal scherven Maaslands aardewerk met gedeeltelijke gele tot grijsgroene glazuurlaag, één reducerend gebakken Maaslandse randscherf met grijzig glazuur, twee reducerend gebakken Maaslandse wandscherven en twee reducerend gebakken wandscherven.

Eén van de Maaslandse scherven wijst op een lensvormige bodem, een andere scherf heeft een geribbelde wand. Vermoedelijk zijn de geelgeglazuurde Maaslandse scherven afkomstig van een kruik met lensbodem. Datering is moeilijk zonder randscherven. Dit soort Maaslands aardewerk wordt algemeen gedateerd vanaf het einde van de 11de eeuw tot in de 13de eeuw.

De Maaslandse randscherf lijkt enigszins op randtype M8B¹³. Dit soort scherf zou afkomstig zijn van een klein type kan dat voorkomt in de 12de eeuw tot het begin van de 13de eeuw.

Het overige aardewerk is evenmin dateerbaar aangezien het erg fragmentair is en wegens het ontbreken van randscherven. Bovendien is het gewone grijze aardewerk verweerd. Datering van dit grijze aardewerk is erg ruim tussen de 11de en 14de eeuw.

Als we het hele vondstenspectrum bekijken lijkt een datering van de waterput (spoor 1) in de 12de eeuw tot het begin van de 13de eeuw mogelijk op basis van de ene randscherf Maaslands aardewerk.

Uit spoor 1 werden ook een viertal ijzerconcreties verzameld die na wassen natuurlijk bleken te zijn.

Spoor 6 leverde een zestal ijzerconcreties op, die na wassen natuurlijk bleken te zijn. Ook werd een niet dateerbaar roodbakkend scherfje aardewerk opgemerkt. De mogelijkheid bestaat uiteraard dat deze scherf intrusief is.

Spoor 11 bevat twee scherfjes reducerend gebakken Maaslands aardewerk. Het gaat om twee kleine wandscherfjes waarvan één deels bruin-beige geglazuurd is. Een scherpe datering is niet mogelijk aangezien het om kleine wandfragmenten gaat. We dateren het aardewerk in de 12de eeuw, 13de eeuw.

Bij de aanleg van het vlak werd in spoor 23 een scherfje laatmiddeleeuws aardewerk gevonden. Het gaat om een roodbakkende scherf die aan de buitenzijde volledig beroet is en aan de binnenzijde deels geglazuurd is. Het glazuur is donkerbruin van kleur en erg dekkend. Vermoedelijk is de scherf een bodemscherf van een grape. Aangezien het gaat om een kleine scherf zonder daterende elementen als oren, standvoeten, versiering,... is een datering moeilijk. De hoge kwaliteit van glazuur aan de binnenzijde en het ontbreken van glazuur aan de buitenzijde zou een aanwijzing kunnen zijn van datering in de Late Middeleeuwen (15de of 16de eeuw).

Ook in spoor 23 werden twee fragmenten gebakken klei gevonden. Qua kleur lijkt het op Romeinse baksteen, maar de erg grove structuur lijkt dat tegen te spreken.

¹³ De Grootte (2008), p. 341.

6 *Synthese*

Het archeologisch onderzoek te Diest was vooral toegespitst op de vondst van een cirkelvormige structuur (spoor 6, opgraving) tijdens het proefsleuvenonderzoek. De mogelijkheid bestond, zeker gelet op andere waardevolle vondsten ten oosten van het onderzochte gebied, dat het ging om een grafheuvel. Het vlakdekkend onderzoek heeft aangetoond dat de cirkelvormige greppel niet sluit en niet verwijst naar een grafheuvel. Het gaat vermoedelijk om een middeleeuwse of jongere greppel. Deze datering baseren we op de vondst van één fragment aardwerk, dat uiteraard intrusief kan zijn. Een interpretatie als prehistorische grafheuvel is echter uitgesloten, gelet op de vorm. In spoor 11, dat mogelijks in verband staat met spoor 6, zijn twee middeleeuwse scherfjes gevonden. De functie van de greppel is niet aangetoond. Aangezien de greppel ammen met de bestaande heling zachtjes naar het noorden afloopt, lijkt het erop dat de greppel water verder afvoert naar het noorden. De greppel stopt ongeveer 30 meter verder naar het noorden en mondt niet uit in een ander spoor.

Vooraf de waterput in het noorden van het vlak springt in het oog. De waterput wordt op basis van het vondstmateriaal gedateerd in de periode eind 11de-begin 13de eeuw. De waterput duidt op de ligging van een middeleeuwse site in de onmiddellijke omgeving. Mogelijks kan spoor 6 in relatie staan met de waterput. Hetzelfde geldt voor sporen 2 en 35. Beide greppels liggen parallel aan elkaar en kunnen wijzen op een oude erfscheiding. Daterbaar materiaal om dat te staven ontbreekt echter.

Het is niet waarschijnlijk dat de cluster van greppels/grachten (sporen 4, 5, 14 en 15) in relatie staan met de waterput. Zo oversnijdt deze cluster sporen 2 en 6. In de cluster is echter geen vondstmateriaal gevonden om een duidelijke datering toe te laten. Op basis van de oversnijdingen met andere sporen is een datering in de Late Middeleeuwen of Nieuwe Tijd erg waarschijnlijk. Het is duidelijk dat deze cluster voor een belangrijke cesuur zorgt op het terrein. Ter hoogte van de greppels is een rustpunt aanwezig op het terrein. Ten noorden en ten zuiden vertoont het terrein een sterke helling.

De overige sporen wijzen op menselijke activiteit, maar gebrek aan materiaal zorgt voor een gebrek aan datering. Het gaat meestal om kuilen die met schone grond zijn opgevuld, zonder opvallend veel houtskoolspikkels of andere inclusions.

7 **Besluit**

7.1 **Algemeen**

Het archeologisch onderzoek aan de Papenbroekstraat, site 1, heeft aangetoond dat het verwachte circulaire spoor geen grafheuvel is. Op basis van het onderzoek interpreteren we het spoor als een greppel die vermoedelijk in de middeleeuwen is gegraven.

Het onderzoek heeft verder aangetoond dat in de onmiddellijke omgeving van de opgravingszone een middeleeuwse site uit 11de-13de eeuw aanwezig moet zijn. Deze these is gebaseerd op de vondst van een waterput met dateerbaar materiaal uit deze periode.

Tenslotte is ook informatie verzameld over (laat)middeleeuwse of jongere percelering.

Op basis van het onderzoek bevelen we aan dat bij toekomstige bodemingrepen in de nabijheid van het plangebied vooraf inventariserend archeologisch onderzoek plaatsvindt.

7.2 **Beantwoording onderzoeksvragen**

Bij de opgraving moeten volgende onderzoeksvragen beantwoord worden:

1. Wat is de aard, de spreiding en de datering van de sporen ?

Tijdens het onderzoek zijn paalkuilen, greppels, grachten, kuilen, natuurlijke sporen en een waterput aangetroffen. De waterput dateren we in de 11de-13de eeuw. De greppels, grachten, kuilen en paalkuilen zijn moeilijker te dateren wegens het ontbreken van goed dateerbaar materiaal. Op basis van oversnijdingen is het waarschijnlijk dat resten zijn aangetroffen van middeleeuwse percelering (mogelijke relatie met de waterput) en percelering uit Late Middeleeuwen of Nieuwe Tijd.

2. Zijn er structuren te herkennen ? Wat is hun aard (functioneel, bewaringstoestand), datering, verspreiding en ruimtelijke samenhang ?

We kunnen een drietal structuren onderscheiden. Een eerste structuur bestaat uit de waterput zelf. Deze dateren we in de 11de-13de eeuw. Mogelijk staat deze in verband met een tweede structuur, namelijk sporen 2 en 35. Deze twee greppels die min of meer parallel lopen vormen mogelijk een perceel. Een derde structuur slaat op de sporencluster 5, 14 en 15. Deze vormen samen, mogelijk met andere sporen in de omgeving van deze cluster, een perceelsgrens die we op basis van oversnijdingen dateren in de Late Middeleeuwen of Nieuwe Tijd.

3. Kunnen de interpretaties van het vooronderzoek verfijnd worden ?

De hypothese dat spoor 6 een grafheuvel is uit de Metaaltijden kan verworpen worden. Het spoor interpreteren we nu als greppel, vermoedelijk uit de Late Middeleeuwen of jonger.

4. Wat is de relatie met het landschap ?

Ter hoogte van de opgravingsput is een duidelijk micro-reliëf aanwezig. In het zuiden is een dik pakket colluvium aanwezig, dat in het noorden ontbreekt. Dit zorgt voor een duidelijke helling in het landschap. Het is opvallend dat de sporencluster 4, 5 en 15 een grens lijkt te vormen tot waar het colluvium zich heeft opgestapeld.

5. Wat is het belang en de betekenis van de site binnen de bestaande kennis over de geschiedenis van Diest en de ruimere regio ?

Het grootste belang van de opgraving is de aanduiding van een middeleeuwse woonplaats uit 11de-13de eeuw in de onmiddellijke omgeving van de opgravingsput. We baseren dit op de vondst van een waterput met vondstmateriaal uit deze periode. De site zelf valt buiten de opgravingsput.

6. Wat is het belang van de site binnen de bestaande kennis van gelijkaardige sites ?

Gelet op de beperkte, partiële omvang van de aangetroffen structuren is een vergelijking bijzonder moeilijk. De vondst van een waterput uit de Middeleeuwen duidt op de aanwezigheid van één of meerdere erven uit deze periode in de onmiddellijke nabijheid.

8 Bibliografie

AGENTSCHAP VOOR GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN (AGIV) 2011a: *Digitale bodemkaart Vlaanderen* [online], <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/bodemkaart/#>, (geraadpleegd op 3 mei 2011).

AGENTSCHAP VOOR GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN (AGIV) 2011b: *Stratengids – Positiebepaling* [online], <http://geo-vlaanderen.agiv.be/geo-vlaanderen/straten/>, (geraadpleegd op 3 mei 2011).

AMERYCKX J.B., VERHEYE W. & VERMEIRE R. 1995: *Bodemkunde. Bodemvorming, bodemeigenschappen, de bodems van België, bodembehoud en -degradatie, bodembeleid en bodempolitiek*, Gent.

BRACKE W. 2011: *Kaart van Ferraris (Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden)* [online], http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerraris_nl.html (geraadpleegd op 10 maart 2011).

CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS (CAI) 2011: *Diest – Papenbroekstraat* [online], <http://geovlaanderen.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/cai/#>, (geraadpleegd op 4 mei 2011).

DIGITALE BIBLIOTHEEK VAN DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIE 2011: *Kaart Diest – Kaart van Ferraris (Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden) (1771-1778)* [online], http://belgica.kbr.be/nl/coll/cp/cpFerrarisCarte_nl.html, (geraadpleegd op 4 mei 2011).

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK VAN BELGIE 2011: *Kadastrale kaarten van België* [online], http://www.kbr.be/collections/cart_plan/collections/collections_nl.html, (geraadpleegd op 10 maart 2011).

PROVINCIE VLAAMS-BRABANT 2011a: *Provincie Vlaams-Brabant – Atlas Buurtwegen* [online], <http://gis.vlaamsbrabant.be/webgis/bin/view/AtlasBuurtwegen>, (geraadpleegd op 3 mei 2011).

PROVINCIE VLAAMS-BRABANT 2011b: *Provincie Vlaams-Brabant – Luchtfoto's* [online], <http://gdi.vlaamsbrabant.be/webgis/bin/view/Luchtfoto>, (geraadpleegd op 3 mei 2011).

TOERISME DIEST VZW 2011: *Geschiedenis van Diest* [online], <http://www.toerismediest.be/stad.php?ts=1&pid=1>, (geraadpleegd op 3 mei 2011).

9 *Bijlagen*

- Coupelijst
- Fotolijst
- Sporelijst
- Vondstenlijst
- Kaarten

Gebruikte afkortingen

Legende

L	= Licht	AW	= Aardewerk
D	= Donker	AS	= As
Gr	= Grijs	BR	= Brokken
Bg	= Beige	BS	= Baksteen
Bl	= Blauw	Ca	= Kalk
Br	= Bruin	FE	= IJzer
Or	= Oranje	HK	= Houtskool
Wt	= Wit	MET	= Metaal
Zw	= Zwart	MOR	= Mortel
Gevl	= Gevlekt	P	= Puin
+	= Veel	ST	= Steen
-	= Weinig	VL	= Verbrande Leem
		VS	= Vuursteen

Coupe lijst

Coupenummer	Werkput	Vlak	Spoornummer(s)	Richting coupe	Fotonummer	Richting foto	Tekeningnummer
1	1	1	2	Zuidwest-Noordoost	6	Noordwest	1
2	1	1	8	West-Oost	11	Noord	2
3	1	1	16	Noord-Zuid	20	Oost	Niet getekend
4	1	1	17	Noord-Zuid	21	Oost	Niet getekend
5	1	1	21	Noordoost-Zuidwest	22	Oost	Niet getekend
6	1	1	20	Oost-West	23	Zuid	Niet getekend
7	1	1	23	West-Oost	24	Noord	5
8	1	1	7	Zuid-Noord-West-Oost	25	Noord	4, 6
9	1	1	9	Oost-West	26	Zuid	7
10	1	1	1, 32	Noord-Zuid	27	Oost	8
11	1	1	28	Noord-Zuid	38	Oost	Niet getekend
12	1	1	28	Zuidwest-Noordoost	39	Noordwest	Niet getekend
13	1	1	29	Zuid-Noord	40	West	Niet getekend
14	1	1	29	Zuid-Noord	41	West	Niet getekend
15	1	1	30	Noordwest-Zuidoost	42	Noordoost	9
16	1	1	33	Noord-Zuid	43	Oost	16
17	1	1	31	Zuid-Noord	44	West	Niet getekend
18	1	1	22	Zuidoost-Noordwest	45	Zuidwest	15
19	1	1	34	Noord-Zuid	46	Oost	14
20	1	1	26	Oost-West	47	Zuid	13
21	1	1	19	Noord-Zuid	48	Oost	12
22	1	1	18	Noordoost-Zuidwest	49	Zuidoost	11
23	1	1	25	Zuid-Noord	50	West	10
24	1	1	27	West-Oost	51	Noord	Niet getekend
25	1	1	35	Zuidwest-Noordoost	52	Noordwest	Niet getekend
26	1	1	4, 11-15	Noord-Zuid	53	Oost	17
27							vervalt
28	1	1	6	Oost-West	68	Zuid	19
29	1	1	37	Noord-Zuid	69	Oost	20
30	1	1	36	Noord-Zuid	67	Oost	Niet getekend
31	1	1	6	Zuidwest-Noordoost	70	Noordwest	21
32	1	1	38	Zuidwest-	72	Noordwest	22

				Noordoost			
33	1	1	39	West-Oost	71	Noord	23
34	1	1	45	Zuid- Noord- West-Oost	73	Divers	24
35	1	1	42	Oost-West	74	Noord	Niet getekend
36	1	1	41	Zuid-Noord	75	West	Niet getekend
37	1	1	40	Oost-West	76	Zuid	Niet getekend
38	1	1	43, 44	Noordoost- Zuidwest	77	Zuidoost	25
39	1	1	44	Zuidoost- Noordwest	78	Zuidwest	26
40	1	1	45	Zuid-Noord	79	West	27

Fotolijst

Fotonummer	Werkput	Vlak	Spoor	Windrichting	Informatie	Datum
1	1	1		Noordoost	Overzicht vlak	23/05/2011
2	1	1		Zuidwest	Vlak	23/05/2011
3	1	1	1	Oost	Detail S1	23/05/2011
4	1	1	2	Oost	Detail S2	23/05/2011
5	1	1	3	Oost	Detail S3	23/05/2011
6	1	1	2	Noordwest	Coupe 1 en westprofiel	23/05/2011
7	1	1		Zuidwest	Zuidprofiel	23/05/2011
8	1	1	7	Noord	Detail S7	23/05/2011
9	1	1	8	Noord	Detail S8	23/05/2011
10	1	1	9	Noord	Detail S9	23/05/2011
11	1	1	8	Noord	Coupe 2	23/05/2011
12	1	1		Noord	Overzicht vlak	23/05/2011
13	1	1	4, 11-15	Noord(west)	Overzicht vlak en detail S4, S11-S15	24/05/2011
14	1	1	16, 17	Noordwest	Detail S16 en S17	24/05/2011
15	1	1	20, 21	Noordwest	Detail S20 en S21	24/05/2011
16	1	1	22	Noord	Detail S22	24/05/2011
17	1	1	23	Zuid	Overzicht vlak en detail S23	24/05/2011
18	1	1	18	Zuid	Detail S18	24/05/2011
19	1	1	19	Oost	Detail S19	24/05/2011
20	1	1	16	Oost	Coupe 3	24/05/2011
21	1	1	17	Oost	Coupe 4	24/05/2011
22	1	1	21	Oost	Coupe 5	24/05/2011
23	1	1	20	Zuid	Coupe 6	24/05/2011
24	1	1	23	Noord	Coupe 7	24/05/2011
25	1	1	7	Noord	Coupe 8	24/05/2011
26	1	1	9	Zuid	Coupe 9	25/05/2011
27	1	1	1, 32	Oost	Coupe 10	25/05/2011
28	1	1	1, 32	Oost	Coupe 10	25/05/2011
29	1	1	24	Oost	Detail S29	25/05/2011
30	1	1	25	Zuidoost	Detail S30	25/05/2011
31	1	1	26	Oost	Detail S31	25/05/2011

32	1	1	27	Oost	Detail S27	25/05/2011
33	1	1	28	Oost	Detail S28	25/05/2011
34	1	1	29	Noord	Detail S29	25/05/2011
35	1	1	30	Oost	Detail S30	25/05/2011
36	1	1	31	Oost	Detail S31	25/05/2011
37	1	1	33	Oost	Detail S33	25/05/2011
38	1	1	28	Oost	Coupe 11	25/05/2011
39	1	1	28	Noordwest	Coupe 12	25/05/2011
40	1	1	29	West	Coupe 13	25/05/2011
41	1	1	29	West	Coupe 14	25/05/2011
42	1	1	30	Noordoost	Coupe 15	25/05/2011
43	1	1	33	Oost	Coupe 16	26/05/2011
44	1	1	31	West	Coupe 17	26/05/2011
45	1	1	22	Zuidwest	Coupe 18	26/05/2011
46	1	1	34	Oost	Coupe 19	26/05/2011
47	1	1	26	Zuid	Coupe 20	26/05/2011
48	1	1	19	Oost	Coupe 21	26/05/2011
49	1	1	18	Zuid	Coupe 22	26/05/2011
50	1	1	25	West	Coupe 23	26/05/2011
51	1	1	27	Noord	Coupe 24	26/05/2011
52	1	1	35	Noordwest	Coupe 25	26/05/2011
53	1	1	4, 11- 15	Oost	Coupe 26	31/05/2011
54	1	1	6	Divers	Detail S 6	31/05/2011
55	1	1	38	Oost	Detail S 38	31/05/2011
56	1	1	39	Noord	Detail S 39	31/05/2011
57	1	1	40	West	Detail S 40	31/05/2011
58	1	1	41	Zuid	Detail S 41	31/05/2011
59	1	1	42	Oost	Detail S 42	31/05/2011
60	1	1	43	Zuidoost	Detail S 43	31/05/2011
61	1	1	44	West	Detail S 44	31/05/2011
62	1	1	45	West	Detail S 45	31/05/2011
63	1	1	40-45	Zuid	Detail S 40 - 45	31/05/2011
64	1	1	37	Oost	Detail S 37	31/05/2011
65	1	1	36	Oost	Detail S 36	31/05/2011
66	1	1		Noord	Overzicht vlak	31/05/2011
67	1	1	36	Oost	Coupe 30	31/05/2011
68	1	1	6	Zuid	Coupe 28	31/05/2011
69	1	1	37	Oost	Coupe 29	31/05/2011
70	1	1	6	Noordwest	Coupe 31	31/05/2011
71	1	1	39	Noord	Coupe 33	31/05/2011
72	1	1	38	Noordwest	Coupe 32	31/05/2011
73	1	1	45	Zuid-Noord- West-Oost	Coupe 34	31/05/2011
74	1	1	42	Noord	Coupe 35	31/05/2011

75	1	1	41	West	Coupe 36	31/05/2011
76	1	1	40	Zuid	Coupe 37	31/05/2011
77	1	1	43, 44	Zuidoost	Coupe 38	1/06/2011
78	1	1	44	Zuidwest	Coupe 39	1/06/2011
79	1	1	45	West	Coupe 40	1/06/2011
80	1	1		Noord	Noordprofiel	1/06/2011

Sporenlĳst

Spoor	Werkput	Vlak	Lengte	Breedte	Vorm	Kleur	Inclusies	Interpretatie
1	1	1	4,40m	3,90m	Ovaal	Br	HK, BS	Waterput
1- Vulling 1						Br		Nazak
1- Vulling 2						Br Ge		Kuilvulling
1- Vulling 3						Bl Gr		Kuilvulling
1- Vulling 4						Br	HT	Tonput
2	1	1	?	0,90m	Lineair	Br	HK-	Greppel
3	1	1	?	?	Onregelmatig	Gr Br	HK+	Natuurlijk (Boomval?)
4	1	1	?	1,60m	Lineair	Br Gr	HK, BS	Greppel
5	1	1	?	1,12m	Lineair	Br	HK+, BS	Greppel
6	1	1	?	0,60m	Rond	Br	HK-, BS	Greppel
7	1	1	1,20m	0,80m	Ovaal	Br		Kuil
8	1	1	0,65m	0,65m	Rond	Br		Kuil
9	1	1	3,83m	1,70m	Onregelmatig	Br	HK+	Kuil
10	1	1	?	?	Lineair	DBr		Deel van de proefsleuf
11	1	1	?	1,60m	Lineair	Br LBr Gevl	HK, BS	Greppel
12	1	1	?	1,00m	Lineair	LBr	HK	Grachtvulling
13	1	1	1,52m	0,71m	Ovaal	DBr	BSP-, ST	Kuil
14	1	1	?	1,60m	Lineair	DBr Ge Gevl	BS, HK	Grachtvulling
15	1	1	?	1,70m	Lineair	Br Ge Gevl	HK, VL	Grachtvulling
16	1	1	2,70m	0,60m	Ovaal	Br Bg Gevl	HK-	Natuurlijk - Boomval
17	1	1	3,60m	1,00m	Ovaal	DBr Bg Gevl	HK, VL, FE	Natuurlijk - Boomval
18	1	1	2,00m	1,00m	Ovaal	Br	HK-	Kuil
19	1	1	2,20m	1,65m	Ovaal	Br	HK-	Kuil
20	1	1	3,30m	0,20m	Onregelmatig	Br Bg Gevl	HK-	Natuurlijk
21	1	1	2,60m	0,30m	Onregelmatig	Br Bg	HK-	Natuurlijk

						Gevl		
22	1	1	3,50m	1,60m	Ovaal	Br	HK, FE-	Kuil
23	1	1	?	0,40m	Lineair	DBr	BSP, HK	Greppel
24	1	1	2,56m	1,63m	Ovaal	DBr	BS, HK	Kuil
25	1	1	1,17m	0,98m	Onregelmatig	Br	HK	Kuil
26	1	1	1,40m	1,26m	Ovaal	LBr Gevl		Kuil
27	1	1	1,04m	0,90m	Rechthoekig	DBr	HK+, BOT, VL	Kuil
28	1	1	?	?	Onregelmatig	Br DBr	HK, ST	Natuurlijk - Boomval
29	1	1	?	?	Onregelmatig	Br DBr	HK, ST	Natuurlijk - Boomval
30	1	1	0,44m	0,38m	Onregelmatig	Br	HK-	Paalkuil
31	1	1	0,35m	0,30m	Vierkant	Br		Natuurlijk
32	1	1	?	?	Rond	Br		Houten tonput
33	1	1	0,65m	0,53m	Ovaal	LBr Br		Kuil
34	1	1	?	?	Ovaal	Br Ge Gevl		Kuil
35	1	1	?	0,30m	Lineair	Br		Greppel?
36	1	1	?	0,35m	Lineair	Br LBr Gevl	HK	Greppel
37	1	1	0,34m	0,34m	Rond	Br DBr	HK, BS	(Paal)kuil
38	1	1	1,18m	0,88m	Ovaal	Br LBr Gevl	HK-	Kuil
39	1	1	1,52m	1,21m	Ovaal	Br LBr Gevl	HK-	Kuil
40	1	1	?	0,73m	Onregelmatig	Br DBr Gevl	HK-	Natuurlijk - Boomval
41	1	1	0,92m	0,51m	Onregelmatig	Br DBr Gevl	HK-	Natuurlijk - Boomval
42	1	1	?	0,67m	Onregelmatig	Br DBr Gevl	HK-	Natuurlijk - Boomval
43	1	1	1,60m	0,75m	Rechthoekig	LBr Br Gevl	HK, BT	Kuil
44	1	1	?	1,10m	Onregelmatig	Br LBr Gevl	HK-	Kuil
45	1	1	?	0,99m	Onregelmatig	Br	HK, BS	Kuil

Vondstenlijst

Vondstnummer	Werkput	Vlak	Spoornummer	Context	Materiaal soort
5	1	1	1	Coupe 10	AW
9	1	1	1	Coupe 10	PB
13	1	1	6	Aanleg vlak	AW, BS
15	1	1	6	Coupe 28	AW
17	1	1	6	Coupe 31	AW
6	1	1	9	Coupe 9	BM
7	1	1	9	Coupe 9	BM
3	1	1	11	Aanleg vlak	AW
2	1	1	14	Aanleg vlak	AW
4	1	1	23	Aanleg vlak	AW, ST
11	1	1	27	Coupe 24	AW
12	1	1	27	Coupe 24	BM
8	1	1	32	Coupe 10 - Tonput	MD
10	1	1	32	Coupe 10 - Tonput	PB
18	1	1	37	Coupe 29	AW
16	1	1	39	Coupe 33	AW
19	1	1	43	Coupe 38	BOT
1	1	1		Aanleg vlak	AW
14	1	1		Aanleg vlak	AW, MET

Vondstenlijst Diest - Papenbroekstraat Site 1
2011-005 2011/167

Diest-Site 1
DOOS 1

Vondstnummer	Werkput	Vlak	Spoornummer	Context	Materiaalsoort	Aantal	Datum
1	1	1		Aanleg vlak	AW	1	24/05/2011
3	1	1	11	Aanleg vlak	AW	2	24/05/2011
4	1	1	23	Aanleg vlak	AW, ST	4	24/05/2011
5	1	1	1	Coupe 10	AW	24	25/05/2011
11	1	1	27	Coupe 24	AW	1	26/05/2011
13	1	1	6	Aanleg vlak	AW, BS	1_2	31/05/2011
14	1	1		Aanleg vlak	AW, MET	3_1	31/05/2011
15	1	1	6	Coupe 28	AW	1	1/06/2011
16	1	1	39	Coupe 33	AW	1	1/06/2011
17	1	1	6	Coupe 31	AW	5	1/06/2011
18	1	1	37	Coupe 29	AW	2	1/06/2011
19	1	1	43	Coupe 38	BOT	10	1/06/2011

Vondstnummer	Werkput	Vlak	Spoornummer	Context	Materiaalsoort	Aantal	Opmerkingen	Datum
1	1	1		Aanleg vlak	AW	1		24/05/2011
2	1	1	14	Aanleg vlak	AW		Na 't wassen geen AW	24/05/2011
3	1	1	11	Aanleg vlak	AW	2		24/05/2011
4	1	1	23	Aanleg vlak	AW, ST	4		24/05/2011
5	1	1	1	Coupe 10	AW	24		25/05/2011
6	1	1	9	Coupe 9	BM	1	Niet geselecteerd	25/05/2011
7	1	1	9	Coupe 9	BM	1	Niet geselecteerd	25/05/2011
8	1	1	32	Coupe 10 - Tonput	MD		Nat.wet.onderzoek	25/05/2011
9	1	1	1	Coupe 10	PB	1	Niet geselecteerd	25/05/2011
10	1	1	32	Coupe 10 - Tonput	PB	1	Niet geselecteerd	25/05/2011
11	1	1	27	Coupe 24	AW	1		26/05/2011
12	1	1	27	Coupe 24	BM	1	Niet geselecteerd	26/05/2011
13	1	1	6	Aanleg vlak	AW, BS	1_2		31/05/2011
14	1	1		Aanleg vlak	AW, MET	3_1		31/05/2011
15	1	1	6	Coupe 28	AW	1		1/06/2011
16	1	1	39	Coupe 33	AW	1		1/06/2011
17	1	1	6	Coupe 31	AW	5		1/06/2011
18	1	1	37	Coupe 29	AW	2		1/06/2011
19	1	1	43	Coupe 38	BOT	10		1/06/2011